Szlakiem frontu zachodniego Powstania Wielkopolskiego

hm. Sonia Kęsy

Przebieg trasy

Wronki - Sieraków – Chorzępowo – Zatom Stary – Ławica - Chalin- Kolno – Kamionna – Mnichy – Tuczępy – Miłostowo – Zębowo- Kwilcz - Kumatowice - Sieraków.

Forma wędrówki

kajak, rower

Długość trasy

55 km rowerem

Dlaczego warto jechać

Ku Wolności!, Jan Budych

Cóż znaczy dzień i noc
puste okopy i piach,
w których swawolny wiatr
pozostawia swoje piętno,
gdy giną ludzie?
Dzień posępny i krwawy,
pola pokryte śniegiem –
tylko wiatr beztrosko hula,
a w gąszczach słychać jego echo!

Tylko jego przenikliwy szum
ponosi się od jezior, lasów, pól
i leci ochoczo
w niewiadomą stronę świata…
Przez cały front walki
Od Wielenia-Chojna-Pławisk- Sierakowa
poprzez krwawiące Kolno-Zatom-Kamionnę,
po walczące Tuczępy - Gralewo
unosi się stłumione wołanie:
Wolność! Wolność!

Niniejsza trasa przebiegiem szlakiem walk frontu zachodniego Powstania Wielkopolskiego, a w szczególności walk, które toczyły się w kilku przełomowych tygodniach rozpoczynających rok 1919. Było to jedno z czterech zwycięskich powstań w dziejach Polski. Polacy domagali się powrotu ziem zaboru pruskiego do Rzeczypospolitej, umacniającej swoją niepodległość. Powstanie Wielkopolskie ostatecznie przypieczętowało niepodległość Wielkopolan.

Najważniejsze punkty na trasie

Sieraków - Stado Ogierów, Plac Powstańców Wielkopolskich, ul. Rynek 5 (Adolf Stańko), Cmentarz Parafialny w Sierakowie (miejsce spoczynku 150 powstańców, w tym Jana Nepomucena Wołyńskiego), **Przeprawa promowa w Zatomiu Starym, Kamionna**

Zabytki, aktywności, atrakcje

- **Stado Ogierów w Sierakowie** (ul. Stadnina 14, 64-410 Sieraków, http://www.stadoogierow.eu/, bilet ulgowy 3 zł, bilet normalny 5 zł)
- **Skansen Olenderski w Prusimiu** (wiatrak, młyn, piec chlebowy, skansen miniatur zabudowy pozamiejskiej XIX wieku)
- **Dwór w Chalinie** – XIX-wieczny wyremontowany dworek użytkowany przez Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego jako Ośrodek Edukacji Przyrodniczej. Spędzając czas w OEP Chalin można wziąć również udział w zajęciach kultywujących dawne zawody: kowalstwo, wikliniarstwo, tkactwo, ręczne metody wytopu szkła użytkowego (Chalin 1a, 64-410 Sieraków http://www.ekoedukacja.com.pl/chalin/)
- **Kąpieliska miejskie** - Sieraków, ul. Poznańska 26, ul. Poznańska 27

Opis trasy

Pod koniec 1917 roku nastąpiło w wojsku niemieckim rozprzężenie i dezorganizacja. Żołnierz niemiecki, zniechęcony niepowodzeniem, nie miał ochoty dalej walczyć. Po zakończeniu walk na froncie wschodnim zaczęto przerzucać wojsko niemieckie na zachód, gdzie toczyły się krwawe walki. W trakcie tych operacji przejeżdżający przez Wielkopolskę zdemoralizowani żołnierze niemieccy za żywność lub za pieniądze oddawali broń w ręce tych, którzy tą właśnie bronią wkrótce wywalczyć mieli wolność swoich miast i miasteczek.

Pierwsza zbrojne działania powstańcze na terenie powiatu międzychodzkiego miały miejsce 5 stycznia 1919 roku, kiedy to zwiad natknął się pod Kamionną na siły niemieckie i stoczył z nimi potyczkę. 6 stycznia 1919 oswobodzone zostało Chrzypsko Wielkie, Kwilcz, a następnie Sieraków i Kamionna. 8 stycznia zawiązane oddziały powstańcze usiłują obsadzić Ławicę, Zatom Stary i Kolno. Decyzją Naczelnego Dowódcy Powstania Front Zachodzi podzielony został na odcinki przydzielone do obrony kolejnym Batalionom. Pierwszy Batalion liczył ok 800 powstańców i walczył na froncie Wronki-Sieraków-Kamionna-Tuczępy. Drugi Batalion liczył 700 powstańców i działał na froncie Miłostowo-Zębowo-Łomnica-Nowy Tomyśl.

Nasza wędrówka prowadzi właśnie szlakiem frontu zachodniego i najważniejszym miejsc, bohaterów i walk na jego trasie. Początek szlaku obieramy w Sierakowie. Dla władz niemieckich strategicznie najistotniejszym punktem w okolicy, ze względu na wartość zgromadzonego w nim materiału hodowlanego, pozostało **Stado Ogierów**, które władze niemieckie postanowiły ewakuować w głąb Rzeszy. W tym celu, pod osłoną uzbrojonego w karabiny maszynowe plutonu przybyłego z Międzychodu, wyprowadzono 6 stycznia 1919 roku ponad 130 najcenniejszych koni. Incydent ten stał się bezpośrednim powodem podjęcia akcji. Mieszkańcy Sierakowa nie mogli dłużej patrzeć na własną bierność. Pragnąc ocalić pozostałe zwierzęta przed wywiezieniem, postanowiono przejąć miasto, wszystkie jego urzędy i instytucje. Gromadka wiernie złączonych towarzyszy chwyciła za broń, za jeden karabin niemiecki, dwadzieścia skromnych dubeltówek, za noże rzeźnickie i kije. Mimo niemal zupełnego braku uzbrojenia, przy wsparciu okolicznych mieszkańców, w nocy z 7 na 8 stycznia dokonano wyzwolenia Sierakowa zajmując Urząd Miejski, Urząd Pocztowy, Stado Ogierów, Dworzec Kolejowy. Dokonano rozkręcenia torów kolejowych pod Kłosowicami, by utrudnić dostęp do miasta. Wolność wróciła nad ranem 8 stycznia, po 126 latach niewoli. Był to początek intensywnej walki i pracy na rzecz przywrócenia i utrzymania polskości Ziemi Sierakowskiej.

Ze Stada Ogierów udajemy się na Plac Powstańców Wielkopolskich, gdzie pod numerem 5 mieszkał kupiec i przemysłowiec **Adam Stańko** (1883-1939). Stańko był z jednym z założycieli Towarzystwa Gimnastycznego SOKÓŁ (1908), Banku Ludowego i Spółdzielni ROLNIK w Sierakowie (1910). Latem 1914 roku wcielony został do wojska niemieckiego, przebywał na froncie wschodnim, gdzie dosłużył się stopnia kaprala. Po powrocie w listopadzie 1918 roku natychmiast przystąpił do pracy konspiracyjnej. W Radzie Ludowej w Sierakowie pełnił funkcje szefa sztabu. Organizował tajne zebrania odprawowe. W momencie wyzwolenia miasta objął urząd zastępcy burmistrza i sprawował do społecznie, z przerwami przez 20 lat. Był czynnym organizatorem Towarzystwa Powstańców i Wojaków. Z sukcesem prowadził swą działalność gospodarczą: sklepy, hurtownie, młyn, mleczarnię, gospodarstwo rolne. Odznaczony srebrnym Krzyżem Zasługi i Odznaką Pamiątkową Wojsk Wielkopolskich.

Będąc w Sierakowie nie możemy przegapić złożenia zniczy na **cmentarzu parafialnym**, który jest miejscem pochówku ok. 150 powstańców wielkopolskich z ziemi sierakowskiej. Jednym z najbardziej znanych jest **Jan Nepomucen Wołyński** (1879-1948), fryzjer, społecznik i konspirator, powstaniec. W Sierakowie mieszkał od 1903 roku w kamienicy przy **Rynku 15**. W 1907 roku utworzył Towarzystwo Robotników Polskich, a w roku następnym towarzystwo Gimnastyczne SOKÓŁ, którego został naczelnikiem, a później prezesem. W roku 1910 założył oddział młodzieży pozaszkolnej dla nauki pisania i czytania w języku polskim. Za swą działalność często był szykanowany przez sądy i administrację pruską. Próbowano zmusić go, by zmienił miejsce zamieszkania. Był również członkiem Komitetu Wyborczego do Parlamentu i Landtagu. Zabiegał o wzrost frekwencji Polaków przy urnach wyborczych, szczególnie z kręgów robotniczych i chłopskich. Sprawował też funkcję Przewodniczącego Komitetu Wyborczego do Rady Miejskiej w Sierakowie. Dzięki jego zabiegom w 1911 roku przeprowadzono, od niepamiętnych czasów, wybór 3 członków Polaków do Rady Miasta. W 3 dniu wojny został powołany do wojska niemieckiego i wysłany na front rosyjski. W sierpniu 1915 roku dostał się do niewoli rosyjskiej. Nauczywszy się języka rosyjskiego pracował w zawodzie fryzjerskim. Po rewolucji uciekł z Lwowa, prowadził agitację i werbował Polaków do Korpusu gen. Józefa Dowbor- Muśnickiego. W lutym 1918 roku zbiegł z niewoli i przybył do Sierakowa. Reaktywował działalność SOKOŁA, prowadził zajęcia musztry i naukę obchodzenia się z bronią wśród młodych sokolników. Został delegatem Sierakowa na Polski Sejm Dzielnicowy (3-5 grudnia 1918 r.). W początkach stycznia czołowy organizator oddziałów powstańczych, później uczestnik zmagań o wyzwolenie miasta. Brał udział w bitwie pod Kolnem, potyczkach pod Kobylarnią i Zatomiem. Po Powstaniu Wielkopolskim czynny przy reaktywowaniu Ochotniczej Straży Pożarnej i Bractwa Strzeleckiego. Odznaczony został medalem pamiątkowym „Polska Swemu Obrońcy" i Brązowym Krzyżem Zasług. Z cmentarza udajemy się do Kościoła Bernardynów. Wielkim i ważnym dniem dla Sierakowa był 19 stycznia 1919 r. W tym dniu odbyło się zaprzysiężenie kompanii. Uroczystość rozpoczęła się mszą świętą, którą w miejscowym **kościele parafialnym** odprawił ks. prob. Marian Poprawski, przy tłumnym udziale ludności miejskiej i wiejskiej. Po nabożeństwie odśpiewano hymn „Boże coś Polskę". Z Kościoła, przy dźwiękach orkiestry i wiwatów, wojsko udało się na rynek (obecnie Plac Powstańców Wielkopolskich), który ozdobiony był flagami narodowymi. Żołnierze ustawili się w czworobok. Dowódca kompanii przemówił do nich, wskazując na ważność dnia i odczytał rotę przysięgi. Z braku

sztandaru żołnierze złożyli ją na działo ustawione w pośrodku rynku. W imieniu obywateli podziękował za obronę miasta i odzyskanie niepodległości.

Z Sierakowa wyruszamy na rowerach w dalszą trasę. Po drodze mijamy wszystkie wioski frontu. Na początek udajemy się do Zatomia Starego. Z Zatomia jedziemy przez Mnichy, Kamionną oraz Tuczępy. 9 stycznia 1919 r. Wincenty Jędrzejak wezwał okoliczną ludność do uzbrojenia się. Swój oddział, wraz z powstańcami z Mnich i Mniszek, czyli ok. 40 osób ściągnął 16 stycznia na pomoc powstańcom w czasie bitwy pod Kamionną. Niestety, z powodu braku odpowiednich rozkazów pomoc okazała się spóźniona. 27 stycznia Jędrzejak został mianowany dowódcą plutonu i wysłany do wsi Prusim, gdzie jego pluton narażony był na liczne ataki niemieckie, artyleryjskie i piesze. Dzięki postawie Jędrzejaka, żołnierze wytrwali na posterunkach, a Niemcy cofnęli się. Taki sam atak powtórzył się dnia następnego, ale żołnierze również wytrwali, za co rozkazem z 1 lutego gen. Dowbor-Muśnickiego otrzymali zaszczytną nazwę Zuchów Kamionny.

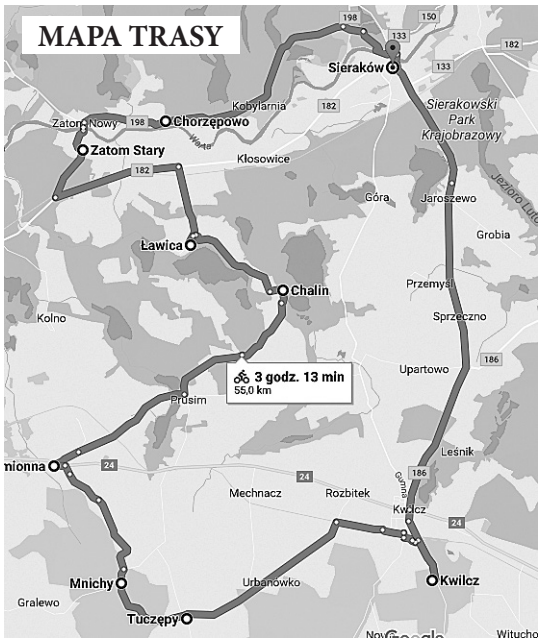

Jak dojechać?

Z Poznania do Wronek najlepiej dojechać pociągiem. Bezpośredni pociąg szynowy REGIO kursuje co godzinę. Istnieje możliwość przewiezienia rowerów. Przejazd trwa 50 minut.

Gdzie spać?

Chalin, Ośrodek Edukacji Przyrodniczej,
Sieraków: OSIR (ul. Poznańska 28, OSIR, www.osir.sierakow.pl), pole namiotowe 6 zł/os

Może się przydać

Spływ kajakowy na trasie Wronki – Sieraków trwa ok. 3 h. Wypożyczenie kajaka kosztuje 40 zł. W Sierakowie istnieje możliwość wypożyczenia rowerów górskich. Wypożyczalnia znajduje się w OSIR (ul. Poznańska 28, OSIR, www.osir.sierakow.pl). Wypożyczenie roweru górskiego to koszt 20 zł/1 doba.

1. Piątek - dojazd do Wronek
2. Sobota - od rana - spływ Wronki - Sieraków
3. Sobota po południu - rowerem Sieraków - Chalin
4. Nocleg w Chalinie
5. Niedziela - powrót do Sierakowa

hm. Sonia Kęsy,
Wielkopolska Chorągiew Harcerek